

Rhif Ymchwil Gymdeithasol: 06/2020

Dyddiad cyhoeddi: 30/01/2020

Gwerthusiad o'r Cyrchfannau Denu Twristiaeth: Adroddiad Interim

Crynodeb Gweithredol

- 1.1. Comisiynwyd cwmni ymchwil Arad Research gan Lywodraeth Cymru ym mis Awst 2018 i gynnal gwerthusiad o weithrediad Cyrchfannau Denu Twristiaeth (TAD). Ariennir TAD gan Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru (WEFO) ac mae'n rhan o raglen Cronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop (ERDF) 2014-2020 Gorllewin Cymru a'r Cymoedd.
- 1.2. Mae rhaglen ERDF 2014-2020 yn canolbwyntio ar gefnogi buddsoddiadau sy'n cyfrannu at greu swyddi cynaliadwy a thwf economaidd. Mae gweithrediad TAD yn cyfateb i fuddsoddiad o £62m i gefnogi amcanion ERDF o dan Flaenoriaeth 4.4, sydd â'r nod o gynyddu cyflogaeth drwy fuddsoddiadau mewn seilwaith rhanbarthol neu wedi'i flaenoriaethu sy'n ategu strategaeth economaidd ranbarthol neu drefol.
- 1.3. Amcan TAD yw darparu buddsoddiad economaidd arwyddocaol mewn asedau twristiaeth allweddol a fydd yn denu rhagor o fuddsoddiad a thwf busnes er mwyn cyflawni canlyniadau allweddol o ran cyflogaeth ac adfywio.
- 1.4. Mae TAD yn ariannu tri phrosiect ar ddeg sy'n cael eu harwain gan ystod o bartneriaid.¹ Cafodd prosiectau TAD eu nodi a'u dewis drwy ymarferiad blaenoriaethu rhanbarthol, yn cynnwys byrddau economaidd rhanbarthol a phartneriaid allweddol, a ddaeth wedyn yn gyd-fuddiolwyr. Wrth baratoi'r adroddiad hwn, roedd tri phrosiect wedi cwblhau'n llawn ac mae un buddiolwr partner wedi cwblhau ail-ddatblygiad, gan adrodd ar allbynnau.
- 1.5. Cyfanswm gweithrediad TAD yw £62.2m, gyda £27.7m o'r swm yn gyllid a ddyfernir o rhaglen ERDF a £9.7m ychwanegol yn gyllid cyfatebol wedi'i dargedu (TMF). Erbyn mis Mai 2019, gwnaed hawliadau o £9.9m mewn perthynas ag arian ERDF, a £7.7m o arian TMF.

¹ Ceir rhestr o'r prosiectau yn Nhabl 2.2 yn yr adroddiad llawn ac mae Atodiad 2 yn cynnwys crynodeb o gynnydd a statws bob un o'r prosiectau.

Yn ogystal â chyllid ERDF a TMF, mae prosiectau TAD wedi sicrhau cyllid drwy ystod o ffynonellau eraill, yn dod i gyfanswm o £24m.

- 1.6. Nod yr adroddiad interim hwn yw asesu'r cynnydd a wnaed hyd yn hyn wrth weithredu TAD, y data sydd ar gael er mwyn gallu asesu gweithrediad TAD yn erbyn ei amcanion strategol ac unrhyw bwyntiau dysgu ar gyfer prosiectau neu raglenni sy'n gysylltiedig â thwristiaeth ar hyn o bryd ac yn y dyfodol.
- 1.7. Mae'r canfyddiadau a gyflwynir yn yr adroddiad interim yn seiliedig ar ymchwil pen desg, cyfweiliadau gyda rhanddeiliaid strategol ac ymweliadau i fuddiolwyr ar y cyd er mwyn trafod â chynrychiolwyr prosiect a staff eraill a, mewn rhai achosion, buddiolwyr partner a sefydliadau allanol.

Casgliadau Interim ac Argymhellion

- 1.8. Yn seiliedig ar brofiadau'r prosiectau sydd wedi cwblhau, ceir arwyddion bod buddsoddiad sylweddol mewn nifer fach o gyrchfannau yn gwella'r cynnyrch twristiaeth, yn denu ymwelwyr newydd ac yn gatalydd ar gyfer gweithgarwch economaidd arall sy'n gysylltiedig â thwristiaeth.
- 1.9. Mae gweithrediad TAD yn gwneud cynnydd da hyd yma o ystyried yr amodau heriol y mae buddiolwyr ar y cyd wedi'u hwynebu dros y ddwy flynedd ddiwethaf, yn enwedig mewn perthynas â chwblhau cynlluniau, sicrhau arian cyfatebol, caffael gwasanaethau i ddatblygu elfennau o'u prosiectau a'u capasiti. Fodd bynnag, mae'r oedi o ran gweithredu, ynghyd â data llinell sylfaen anghyflawn, yn cyflwyno heriau o ran asesu a mesur canlyniadau yn ystod y cam interim hwn o werthusiad TAD.

Mae gan TAD resymeg glir sy'n ategu polisiâu Llywodraeth Cymru i gefnogi'r sector.

- 1.10. Mae cefnogaeth ymysg rhanddeiliaid a buddiolwyr ar y cyd i resymeg y gweithrediad a'i ddyhead i ddatblygu cyrchfannau ac atyniadau proffil uchel ledled Cymru. Bydd y buddsoddiad sylweddol mewn nifer fach o gyrchfannau yn gwella'r cynnyrch twristiaeth, yn denu ymwelwyr newydd ac hefyd yn gatalydd i weithgarwch economaidd a chysylltiedig â thwristiaeth yn eu hardaloedd a'u rhanbarthau lleol. Mae cefnogaeth barhaus i erfyn buddsoddi o'r fath er mwyn cefnogi'r gwaith o ddarparu cynnyrch o'r radd flaenaf sy'n ymateb i anghenion defnyddwyr a chyfleoedd yn y farchnad.

Mae gweithrediad TAD yn cyd-fynd yn dda â nodau rhaglen ERDF Gorllewin Cymru a'r Cymoedd a pholisïau a blaenoriaethau ehangach Llywodraeth Cymru.

- 1.11. Ceir tystiolaeth gynnar o gyfraniad TAD o ran cefnogi a chreu cyflogaeth, er mai dim ond darlun rhannol a geir ar hyn o bryd. Mae twristiaeth yn sector blaenoriaeth o'r economi sylfaenol yng Nghymru a bydd TAD yn helpu i godi proffil y sector a gwella'r arlwy i ymwelwyr. Mae Cynlluniau Busnes prosiectau unigol yn nodi sut y byddant yn cyfrannu at y nodau datblygu cynaliadwy a nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Bydd gwaith parhaus yn ystod y gwerthusiad yn ystyried sut y caiff y cyfraniadau hyn eu cofnodi a'u mesur.

Argymhelliad: Ystyried sut i ddefnyddio model TAD mewn ffordd barhaus fel dull o fuddsoddi er mwyn cyflymu twf a datblygu profiadau i ymwelwyr sydd yn wirioneddol o safon fyd-eang yng nghyd-destun y strategaeth dwristiaeth genedlaethol y mae Croeso Cymru yn ei datblygu.

Mae Croeso Cymru wedi rheoli gweithrediad TAD yn effeithiol hyd yma

- 1.12. Mae rheolaeth weithredol TAD wedi bod yn effeithiol. Mae partneriaethau agos gyda buddiolwyr ar y cyd wedi bod yn nodwedd o'r gweithrediad. Bu rôl Croeso Cymru yn elfen allweddol o'r gweithrediad yn nhermau y berthynas waith â WEFO ac hefyd y rôl fugeiliol wrth weithio gyda buddiolwyr ar y cyd a chefnogi'r broses o gwblhau cynlluniau busnes, eu tywys drwy rai o'r prosesau gweinyddol a darparu cyngor a chymorth parhaus. Mae consensws bod rhwydwaith TAD sy'n cyfarfod bob chwarter yn gweithio'n dda, gan ddarparu llwyfan i gyfnewid arferion da a syniadau. Mae teimlad cyffredinol y gallai rhwydwaith TAD fod yn fwy deinamig o ran hwyluso cyfnewid gwybodaeth ac arfer da ymhlith partneriaid. Mae systemau a phrosesau effeithiol wedi cael eu datblygu a'u gwella, gan adeiladu ar raglenni ERDF blaenorol.

Argymhelliad: Sicrhau bod digon o gapasiti yn cael ei gadw o fewn tîm Croeso Cymru i reoli a chefnogi prosiectau TAD wrth iddynt symud tuag at gamau gweithredol.

Argymhelliad: Ystyried a ellid gwneud mwy o ddefnydd o'r wybodaeth ar draws rhwydwaith TAD i hyrwyddo trosglwyddo gwybodaeth. Dylid archwilio p'un a allai prosiectau sydd fwyaf datblygedig neu'n weithredol ddarparu cyngor un-i-un neu gymorth mentora i brosiectau sy'n wynebu heriau neu faterion y gallai eraill fod wedi dod ar eu traws a'u goresgyn. Er y gallai hyn eisoes fod yn digwydd yn anffurfiol, gellid ei hyrwyddo'n fwy gweithredol yn ystod cyfarfodydd rhwydwaith.

Mae angen dull mwy cadarn a safonedig o gasglu data mewn perthynas â dangosyddion gweithredol nad ydynt yn ddangosyddion WEFO

- 1.13. Dewiswyd nifer cyfyngedig o ddangosyddion perfformiad craidd WEFO ar gyfer gweithrediad TAD ynghyd â tharged ychwanegol ar gyfer cynyddu nifer yr ymwelwyr i safleoedd TAD. Yn ddi-os, bydd prosiectau TAD yn arwain at ystod ehangach o ganlyniadau cadarnhaol ychwanegol, gan gynnwys canfyddiadau ymwelwyr o safleoedd, manteision cymdeithasol a chymunedol, effeithiau economaidd uniongyrchol ac anuniongyrchol. Gallai'r diffyg dulliau systematig ar gyfer cofnodi'r effeithiau hyn arwain at brosiectau'n darparu naratif ond heb ddata gwerthusol – ar lefel prosiect – i gefnogi'r canlyniadau pwysig eraill. Bydd y data monitro presennol yn ei gwneud yn anodd asesu a fydd gweithrediad TAD yn cyflawni hyn.

Argymhelliad: Ystyried datblygu fframwaith traweffaith ehangach sy'n cynorthwyo buddiolwyr ar y cyd i gasglu tystiolaeth ar draweffeithiau ar ganfyddiadau ymwelwyr yn ogystal â manteision cymunedol ac economaidd ehangach sy'n deillio o gyllid TAD.

Argymhelliad: Oddi fewn y fframwaith hwn, argymhelliad eilaidd y dylai holl safleoedd TAD gasglu data gan ddefnyddio holiadur Arolwg Ymwelwyr Cymru fel bod data ar brofiadau a chanfyddiadau ymwelwyr yn cael ei gasglu mewn fformat cyson a'i fwydo i mewn i'r gwerthusiad.

Mae lle i wella'r cysylltiadau â gweithgareddau a rhaglenni lleol a rhanbarthol eraill.

- 1.14. Mae Rhaglen Weithredol ERDF yn pwysleisio'r angen i weithrediadau a ariennir i gefnogi dull integredig ac i gyfrannu at faterion ehangach sy'n ymwneud â sgiliau isel a gweithgarwch economaidd. Yn achos Amcan Penodol 4.4, caiff hyn ei fesur yn erbyn cyfradd y bobl sy'n hawlio budd-daliadau mewn ardaloedd teithio i'r gwaith. Mae cwestiwn ynghylch a allai prosiectau – wrth iddynt aeddfedu – wneud mwy i archwilio a chryfhau cysylltiadau â rhaglenni sgiliau ac adfywio lleol.

Argymhelliad: Dylai buddiolwyr ar y cyd a buddiolwyr partner ystyried sut, wrth i'w prosiectau gwblhau a dod yn weithredol, y gellid creu partneriaethau a chysylltiadau â gweithgareddau a rhaglenni adfywio lleol. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i'r prosiectau hynny sy'n canolbwyntio ar gyflogaeth a sgiliau.

Mae gan weithrediad TAD systemau ar waith i sicrhau bod y themâu trawsbynciol yn cael eu hymgorffori fel rhan o'r ymyriad, ond ar lefel prosiect unigol gellid hyrwyddo a rhoi cyhoeddusrwydd i'r Gymraeg yn fwy gweithredol.

- 1.15. Mae ein hadolygiad cychwynnol o'r prosiect wedi datgelu darlun cymysg o ran y graddau y mae'r themâu trawsbynciol wedi cael eu hymgorffori yn y gwaith o gynllunio, darparu a monitro gweithgarwch y prosiect. Mae integreiddio themâu trawsbynciol yn amlwg wrth gynllunio a gweithredu prosiectau gyda fframwaith monitro ac adrodd yn gefn iddo. Er bod y cynllun TAD yn nodi set o ddangosyddion monitro arfaethedig, nododd rhai buddiolwyr ar y cyd bod diffyg eglurder ynghylch y targedau meintiol ar gyfer y themâu trawsbynciol a'u pwysigrwydd i'r gweithrediad cyffredinol. Mae'r adolygiad hefyd wedi nodi meysydd o arfer da gan fuddiolwyr ar y cyd ond mae angen sicrhau bod y meysydd hyn yn cael eu hyrwyddo ac y rhoddir cyhoeddusrwydd er mwyn iddynt gael eu rhannau gyda phartneriaid eraill.

Argymhelliad: Dylai Croeso Cymru a buddiolwyr ar y cyd ystyried a oes lle i ymgysylltu'n fwy gweithredol â grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol neu gymunedau sy'n anos eu cyrraedd drwy waith eu prosiectau.

Mae rhanddeiliaid yn adrodd mai cymharol ychydig o ymwybyddiaeth sydd i'w gael o weithrediad TAD y tu hwnt i'r rhai a fu'n ymwneud yn uniongyrchol â'i weithredu.

- 1.16. Dim ond yn ddiweddar y pennwyd cynlluniau i gefnogi marchnata prosiectau TAD. Fel rhan o hyn, mae angen sicrhau dull cydlynol o farchnata safleoedd unigol a'u gwerth drwy fod yn rhan o weithrediad ar y cyd ac ar draws Cymru gyfan i hyrwyddo cyrchfannau o safon uchel.

Argymhelliad: Dylai Croeso Cymru sicrhau bod prosiectau TAD yn cael eu hyrwyddo'n amlwg fel rhan o ymgyrchoedd a mentrau cenedlaethol, a bod cyfleoedd yn cael eu cyflwyno yn ystod Blwyddyn yr Awyr Agored 2020/21 a Llwybrau Cymru.

Argymhelliad: Dylid annog buddiolwyr ar y cyd i archwilio cyfleoedd marchnata ar y cyd lle bo hynny'n ymarferol. Gellid archwilio teithiau ymwelwyr arfaethedig sy'n cynnwys gwahanol safleoedd TAD, gan ddilyn dull â thema neu ganolbwyntio ar agosrwydd daearyddol.

Bu newidiadau sylweddol i rai manylebau prosiect, cynlluniau a phroffiliau ariannol ers i gynlluniau busnes gwreiddiol buddiolwyr ar y cyd gael eu cymeradwyo.

1.17. Mae'r diwygiadau hyn a'r diwygiadau i dargedau perthnasol wedi'u cofnodi mewn adroddiadau monitro ac mewn cyfathrebu rhwng cyd-fuddiolwyr, Croeso Cymru a WEFO. Mae angen sicrhau bod y gwerthusiad yn ystyried y cynlluniau a'r targedau diwygiedig hyn fel bod y gwaith yn cael ei asesu yn erbyn cynlluniau terfynol (a thargedau) y cytunwyd arnynt.

O ganlyniad i'r trefniadau ariannu, mae'r gweithrediad yn llai deniadol i sefydliadau sector preifat neu fudiadau trydydd sector nag i sefydliadau sector cyhoeddus mwy o faint.

1.18. Nododd nifer o fuddiolwyr ar y cyd bryderon difrifol yn ymwneud â llif arian, yn enwedig yn ystod camau cynnar eu datblygiad a chyn i brosiectau dderbyn cymeradwyaeth derfynol. Canlyniad hyn yw bod y gwaith yn cael ei bwysoli'n sylweddol tuag at brosiectau sy'n cael eu harwain a'u cyflawni gan sefydliadau sector cyhoeddus. Pe byddai awydd yn y dyfodol i amrywio proffil sefydliadau a gefnogir drwy raglenni ariannu tebyg, gallai fod yn fanteisiol sicrhau bod rhywfaint o arian datblygu cychwynnol ar gael i dalu am wariant yn ystod cyfnodau cynllunio cychwynnol.

Awduron yr ymchwil: Arad Research

Adroddiad ymchwil llawn: Duggan, B. Howells, D. Cole, P. Grover, T. Lane, J: Arad Research (2020)
Gwerthusiad o'r Cyrchfannau Denu Twristiaeth: Adroddiad Interim. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, Rhif Ymchwil YGLI: 06/2019.

Ar gael: <https://llyw.cymru/gwerthusiad-or-cyrchfannau-denu-twristiaeth-adroddiad-interim-cyhoeddiad>

Barn yr ymchwilwyr a fynegir yn yr adroddiad hwn ac nid yw o reidrwydd yn adlewyrchu barn Llywodraeth Cymru.

Am wybodaeth bellach, cysylltwch â:

Enw: Tom Stevenson

Adran: Is-adran Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

Ebost: tom.stevenson2@llyw.cymru